
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

לכל מקום יש שם ולכל שם יש סיפור - צדק וכבוד במרחב הציבורי:
עיון מחודש בשמות מקומות בירושלים בראיה פו - 62957

תאריך עדכון אחרון 22-09-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר לימור יהודה וד"ר אינאס דיב

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: limor.yehuda@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום

מורי הקורס:
ד"ר לימור יהודה,
ד"ר אינאס דיב

תאור כללי של הקורס:

בקורס זה נחקר מדיניות ופרקטיקות של צדק ושל חוסר צדק דרך התמקדות בשמות מקומות בירושלים. שמות מקומות כגון שמותיהם של הרחובות, השכונות, הבניינים הציבוריים, תחנות הרכבת ופארקים – הם חלק מהמובן מאליו שסביבנו. אבל שמות גם טומנים בחובם מטען היסטורי, תרבותי, דתי ופוליטי, המעניק במודע ושלא במודע, הכרה וכבוד ציבורי לאנשים, לקבוצות אוכלוסייה (לפי מגדר, לאום, מעמד כלכלי, מוצא אתני, דתי וכיוצא), לתרבויות או לסיפורים היסטוריים מסוימים. בפועל, חברות ויחידות חברתיות שונות (כגון מדינה, רשות מקומית או אוניברסיטה) משתמשות במתן שם למקומות (שֵׁיִם) כדרך מרכזית למתן כבוד והוקרה. בשל כך, ולא במקרה, הפעולה השגרתית לכאורה של שֵׁיִם מקומות עשויה לעורר מתח ומחלוקת.

במסגרת הקורס הסטודנטים יות יתוודעו לתפקיד שיש לשֵׁיִם במרחב הציבורי, לנורמות ולהליכים שבמסגרתם שמות נקבעים או ניתנים לשינוי, דרך התבוננות רב-תחומית וחוייתית בשמות ובמתן שמות לרחובות ומקומות במרחב העירוני של ירושלים. הקורס יתמקד בשאלות כגון: מדוע רח' צ'נסלור שונה לרחוב שטראוס, ואילו קינג ג'ורג' נשאר המלך ג'ורג'? האם גברים ונשים זוכים לאותו היקף הוקרה בשמות הרחובות? מה הסיפור של שמות הרחובות במזרח ירושלים? מיהן הרשויות המוסמכות על שיום הרחובות? מי זכאים. יות להשתתף בתהליך בחירת השם? מהן המדיניות והפרקטיקות הנהוגות? אילו ערכים צריכים להדריך מדיניות שיום ראויה?

תהליך הלמידה בקורס יהיה דרך התנסות ולמידה חווייתית בגישה שמבוססת פרויקטים- למ"פ או PBL-חדש ידע ויפתחו ויצרו עצמי למידה תהליך יובילו יות. הסטודנטים שבה Project Based Learning צוותי סטודנטים. יות יעבדו בקבוצות ויחקרו את השמות הקיימים, את הפרקטיקות ונורמות השיום הנהוגות כיום, יחשפו בעיות במציאות הקיימת, ויפתחו פרויקטים שביכולתם לפעול לתיקון הקיים. הקורס מסתיים ביום פתוח מול קהל ואורחים שבו כל קבוצה תשתף בדרך מעניינת ויצירתית את התוצר הסופי.

מטרות הקורס:

- היכרות עם ההיסטוריה של מתן שמות למקומות בירושלים ובארץ;
- היכרות עם תיאוריות העוסקות בכוחה של שפה והכרה;
- חשיפה והתוודעות לתפקיד שיש לשמות הניתנים למקומות ציבוריים, ולהליכים שבהם אלה נקבעים;
- יכולת להערכה ביקורתית של התפיסות והפרקטיקות הקיימות, וכן של פרקטיקות הנתפסות כרצויות וראויות;
- עידוד יצירתיות והעצמה של הלומד/ת, יכולת לפתח ולהתאים פרקטיקות ודפוסי חשיבה, למקומות בהם מתקיים סכסוך;
- קידום יכולת לעבודה בקבוצה רב-תרבותית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להכיר תיאוריות באשר לכוחה וחשיבותה של הכרה ושל כח סימבולי; להבין כיצד התבוננות העולות מהן מתבטאות בפרקטיקה של שמות מקומות ציבוריים; וליישם אותן בהקשרים חדשים;

- להעמיק את ההיכרות עם המרחב העירוני בירושלים, על הסכסוכים והמחלוקות המאפיינים אותו לנתח באופן ביקורתי עמדות מקובלות ולהעריך מחדש את האתגרים ליישובם של סכסוכים ומחלוקות אלה;
- להכיר פרקטיקות של שיום מקומות ממקומות שונים בעולם;
- להכיר ולהיות בעלי יכולת להעריך את היתרונות והמגבלות של הפרקטיקות הקיימות למתן שמות למקומות ושל פרקטיקות מוצעות לשיפור;
- להיות בעלי יכולת להתאים ולפתח פרקטיקות חדשות המתאימות למקומות של סכסוך מתמשך;
- להיות בעלי יכולת עבודה ופיתוח פרויקטים בקבוצות מעורבות/רב-תרבותיות

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, תרגילי כתיבה, סיור, למידה מבוססת פרויקטים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. רקע תיאורטי: טופונימיה; שפה, הכרה וכוח סימבולי
2. מבט היסטורי, פוליטי, ספרותי ותרבותי בשמות הארץ והעיר ירושלים
3. היבטים מנהליים ומשפטיים של שיום מקומות
4. מבט מגדרי בשמות מקומות
5. מבט השוואתי על נורמות ופרקטיקות של שיום במקומות אחרים
6. עבודה בקבוצות רב-תרבותיות/מגוונות
7. למידה מבוססת בעיה או פרויקט (PBL)

חומר חובה לקריאה:

קריאת חובה והעשרה

נושא 1 - מבוא לשמות מקומות

1. מעוז עזריהו, על שם: היסטוריה ופוליטיקה של שמות רחובות בישראל, 2012, מבוא (עמ' 7-13)
2. ביגון, ליאורה. "Introduction: Practices and Processes Toponymic/הקדמה: תהליכים ונוהגים טופונימיים במבט גלובלי." *Geography in Horizons/אופקים בגאוגרפיה* 83 (2013): 5-10. העשרה
3. עאמר דהאמשה, מקום לדור בו ושם לו: קריאה ספרותית ותרבותית בשמות הערביים של הארץ (דביר, 2017), מבוא עמ' 18-48; פרק 4 עמ' 291-313

נושא 2 - המפה העברית

4. מירון בנבנישתי, "המפה העברית", תיאוריה וביקורת 11 (חורף 1997), 7-29. העשרה
5. Ma'oz Azaryahu and Arnon Golan. "(Re) naming the landscape: The formation of the Hebrew map of Israel 1949-1960." *Journal of Historical Geography* 27.2 (2001): 178.
6. מעוז עזריהו, על שם: היסטוריה ופוליטיקה של שמות רחובות בישראל, 2012
7. חנה ביתן, "ועדת השמות הממשלתית: תולדותיה ועקרונות עבודתה", 83 אופקים בגאוגרפיה,

- תשע"ג-2013, 67-84
8. עאמר דהמשה, ליאורה ביגון, על הזרה ואזרוח: הערבית והעברית בשילוט הדרכים בגליל, תיאוריה וביקורת 43 (סתיו 2014), 183
9. עאמר דהמשה ויוסי שוורץ, שמות מקומות וזהות מרחבית בישראל-פלסטין (רסלינג, 2018) מבט השוואתי
10. *Arsène Saparov (2022) Place-name wars in Karabakh: Russian Imperial maps and political legitimacy in the Caucasus, Central Asian Survey*
- נושא 3 - היסטוריה של שמות מקומות בירושלים
11. מעוז עזריהו, על שם: היסטוריה ופוליטיקה של שמות רחובות בישראל, 2012, ירושלים, עמ' 116-152
12. קריאת שמות לרחובות בירושלים, דו"ח ביקורת לשנת 2006, עיריית ירושלים העשרה
13. ועדת השמות, עיריית ירושלים, דו"ח ופרוטוקול דיון שהתקיים ביום 17.6.2019
14. *Amer Dahamshe and Yonatan Mendel. "The Language of Jewish Nationalism: Street Signs and Linguistic Landscape in the Old City of Jerusalem." Jerusalem Quarterly 87 (2021).*
- נושא 4 - המפה הערבית-פלסטינית מרצה אורח: ד"ר עאמר דהאמשה
15. עאמר דהאמשה, "מעמד, מגדר וערכי תרבות בסיפורי שמות מפי ערביי הגליל", אופקים בגאוגרפיה (2013): 85-110. העשרה
16. עאמר דהמשה, "יהודים במפה הערבית: שמות מקומות עבריים בפי ערבים, קריאה ספרותית ותרבותית", 2013
17. עאמר דהאמשה, "הזרה מבפנים: עברית וערבית בשלטי השמות שקבע הריבון הישראלי בתרשיחא הערבית", העברית שפה חיה, כרך ח', אוניברסיטת תל-אביב
18. עאמר דהאמשה, מקום לדור בו ושם לו: קריאה ספרותית ותרבותית בשמות הערביים של הארץ (דביר, 2017)
- נושא 5 - שיום בירושלים המזרחית סיור / סיור תצפיות
19. ניר חסון, "רחובות חדשים במזרח ירושלים: רחוב הטיוול פינת הפיקדון", הארץ 22.9.2014
20. שלומי הלר, "הסערה: עיריית ירושלים אישרה - שמות רבנים לרחובות בסילוואן", כל העיר 17.6.2019
21. בג"צ
22. אחמד אסמר, השכונות הערביות במזרח-ירושלים, מחקר תשתית והערכה - סילוואן, מכון ירושלים למחקרי מדיניות, 2020, תקציר, עמ' 6-9
- נושא 6 - הפוליטיקה של ההכרה
23. *Taylor, Charles. Multiculturalism: Examining the politics of recognition (Princeton University Press, 1994)*
- עמודים מתוך המאמר:
בעברית - עמ' 21 - 23 למעלה; עמ' 29 - 33; עמ' 46 - 47 באמצע; 52 פסקה אחרונה.
באנגלית - עמ' 25 - 27; עמ' 37 - 44 באמצע; 63 למטה - 65 באמצע; עמ' 73 פסקה אחרונה.
- נושא 7 - היבטים מנהליים ומשפטיים של שיום מקומות מרצה אורחת: ד"ר לורה ורטון
24. פקודת העיריות [נוסח חדש], פרק שניים עשר, סימן ב': חובותיה של עיריה, סעיפים 235, 235א
25. בג"ץ 4438/97 עדאלה ואח' נגד משרד התחבורה ואח', ראו כתב עתירה ופסק דין, אתר ארגון

עדאלה

26. חוק יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי

העשרה

27. בג"צ 146/81 שיאון נ' ועדת השמות הממשלתית, פ"ד לו(1) 103

28. בג"צ 4112/99 עדאלה ואח' נגד עיריית תל אביב - יפו ואח'

29- יעקב בן-שמש, ניטרליות המדינה והזכות לשפה, בעקבות בג"צ 4112/99 עדאלה נ' עיריית תל אביב - יפו, משפט וממשל ח', תשס"ה

30. ממצאי ביקורת, דו"ח מבקר עיריית ירושלים לשנת 2006

31. אילן סבן, "גבולות ההוקרה וההנצחה: סמכותן של רשויות מקומיות ערביות להעניק שמות לרחובות", משפט וממשל כו, תשפ"ג, עמ' 1-66

נושא 8 - אפשרויות תיקון: מבט מקומי והשוואתי

32. Nyström, Staffan. "Place-name policies in Scandinavia and elsewhere." *Onomastica Uralica* 14 (2018): 65-82.

33. Claire Breen, *Bilingual road signs in Aotearoa New Zealand would tell us where we are as a nation*, *The Conversation*, December 22, 2020

34. Ferradás, María Novas. "Commemorative Urban Practices and Gender Equality: The Case of Santiago de Compostela City's Urban Toponymy." *Hábitat y Sociedad* 11 (2018).

35. אחמד סעדי, "אפילוג, מרחב הזיכרון וזיכרון המרחב: מעבר למחיקה וכתיבה מחודשת", חיים יעקובי וטובי פנסטר (עורכים), זיכרון השכחה ו[ה]בניית המרחב (מכון ון-ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2011), 247-256

36. פרויקט "רחוב משלה" - מאגר שמות ומידע, אתר אינטרנט ודף פייסבוק

חומר לקריאה נוספת:

ראו לעיל

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 30 %

מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 20 %

השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %

מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות

20 %

מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה 10 %

אחר 10 %

מידע נוסף / הערות:

הערכה וציון

הלמידה בקורס משלבת בין למידה מכינה, השתתפות פעילה בשיעורים ועבודת מחקר עצמאית ובקבוצות. הציון בקורס ינתן על ההערכה של מכלול המרכיבים האלה כדלקמן:

ציון אישי - 50%:

-
1. השתתפות פעילה בשיעורים (נוכחות, השתתפות בשיח) – 15%
השתתפות פעילה משמעה הקשבה ודיבור אקטיביים, מאמץ להתמודד עם השאלות המוצגות על-ידי המרצה בכיתה והשתתפות מכבדת במהלך הדיונים השונים המתנהלים בכיתה.
 2. משימות כתיבה – משימות כתיבה קצרות בהתאם להנחיה – 20%
 3. פרזנטציות בפני הכיתה – 15%
פרויקט סיום קבוצתי - 50%:
 - פוסטר – 10%
 - עבודה סופית – 30%
 - פרזנטציה ביום הפתוח – 10%